

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 Vtrum tristitia possit esse bonum honestum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

superioribus tractatibus. Ad cuius evidentiam scito primo ex litera, quod tristitia potest dupliciter considerari. Primo ex parte contritantis, secundo ex parte sentientis, & repudiantis ipsum malum contritans. Appetere tristitiam ex parte contritantis, est appetere ipsum contritans, ut sic: appetere autem tristitiam ex parte sentientis, & repudiantis malum, est appetere satisfactionem, seu cognitionem, & refutationem mali. Clare autem patet, quod primo modo tristitia non est appetibilis: quoniam contritans, ut sic, mali rationem habet. Secundo vero modo, tristitia est appetibilis ex suppositione. Supposito enim quod contritans adest, bonum est cognoscere, & refutare illud. Et quia tristitia includit haec omnia simul, ideo non habet locum in Deo, nec in beatis: & inter habentes nullus appetit tristitiam quod ad omnia ad illam requisita: quia nullus appetit presentiam contritantis, qui iamvis multo appetat tristitiam, supposita presentia contritantis absentie boni amari, uel offensionis diuinae. Quia igitur tristitia secundum se tota non est appetibilis, consequens est ut non sit de genere bonorum, cum bonum sit quod omnia appetunt. Verum ad morale bonum descendendo, scito secundum ex S. Tho. in quolibet, quod actus humani quadrifaria dicuntur quod ad bonitatem, & malitiam: quidam sunt per se mali, ut mentiri, quidam per se boni, ut colere Deum: quidam in differentes, ut leuare seculam de terra: quidam solitarie sumpti sonantes malum, qui tamen possunt ex aduentibus honestari ut sunt boni, ut occidere hominem. hoc enim solitarie sumptum importat aliquid inconsonans rationi. Violenta enim priuatio uitae humanae

etiam uirtuosi, est malum: sed tristitia omnes fugiunt etiam uirtuosi: quia, ut dicitur in 7. Ethic. Et si prudens non intendat delectari, tamen intendit non tristari. ergo tristitia est malum. ¶ 3. Præ. Sicut malum corporale est obiectum & causa doloris corporalis, ita malum spirituale est obiectum, & causa tristitia spiritualis: sed omnis dolor corporalis, est malum corporis. ergo omnis tristitia spiritualis est malum anime. SED CONTRA. Tristitia de malo contrariatur delectationi de malo: sed delectatio de malo est mala, unde in delectationem quorumdam dicitur Pro. 2. quod latantur cum maleferunt. ergo tristitia de malo est bona. RESPON. Dicendum, quod aliquid esse bonum, uel malum potest dici dupliciter. Uno modo, simpliciter & secundum se: & sic omnis tristitia est quoddam malum. hoc enim ipsum quod est appetitum hominis avari de malo patitur, rationem habet: impeditur enim per hoc quies appetitus in bono. Alio modo dicitur aliquid bonum, uel malum ex suppositione alterius, sicut uerecundia dicitur esse bonum ex suppositione alicuius turpis commisit, ut dicitur in 4. Ethic. Sic igitur supposito aliquo contritabili, uel doloroso, ad bonitatem pertinet, quod aliquis de malo presenti tristetur, uel doleat. Quod si non tristetur uel non doleat, non posset esse, nisi si quia uel non sentiret, uel quia non reputaret sibi repugnans: & utrumque istorum est malum manifeste. & ideo ad bonitatem pertinet, ut supposita presentia mali, sequatur tristitia, uel dolor. & hoc est quod Aug. dicit 8. super Genesim. * ad literam. Adhuc est bonum quod dolet amissum bonum: nisi aliquid bonum remansisset in natura, nullius boni amissi dolor esset in poena. Sed quia sermo moralis sunt in singularibus, quorum sunt operationes, illud quod est ex suppositione bonum, dicitur bonum iudicari: sicut quod est ex suppositione uoluntarium, iudicatur uoluntarium, ut dicitur in 3. Ethic. & supra habitum est. AD PRIMUM ergo dicendum, quod Greg. Nyss. loquitur de tristitia ex parte mali tristitantis, non autem ex parte sentientis & repudiantis malum. Et ex hac etiam parte omnes fugiunt tristitiam, in quantum fugiunt malum, sed sensum & refutationem mali non fugiunt. Et sic dicendum est de dolore corporali: non sensus & refutatio mali corporalis attestat naturam bonam. Vnde patet responsio ad 1. & ad tertium.

ARTICVLVS II.

Utrum tristitia possit esse bonum honestum.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod tristitia non habeat rationem boni honesti. Quod enim ad inferos deducit, contrariatur honesto. sed sicut dicit Aug. 12. super Gen. ad literam, iacob hoc timuisse uideatur, ne nimia tristitia sic perturbaretur, ut non ad requiem beatorum iret, sed ad inferos peccatorum. ergo tristitia non habet rationem boni honesti.

¶ 2. Præ. Bonum honestum habet rationem laudabilis & meritorii, sed tristitia diminuit rationem laudis & meriti. dicitur enim Apost. 2. ad Cor. 9. Vnusquisque prout destinauit in corde suo non ex tristitia, aut ex necessitate. ergo tristitia non est bonum honestum.

¶ 3. Præ. Sicut Aug. dicit 14. de Cui. Dei. * Tristitia est de his quae nobis uolentibus accidunt, sed non uelle ea quae praesentialiter fiunt, est habere uoluntate repugnantem ordinationi diuinae, cuius prouidentiae subiacent omnia quae aguntur. ergo cum conformitas humanae uoluntatis ad diuinam prius rectitudinem uoluntatis, ut iuxta praedictum est, ut quod tristitia contrarietur rectitudini uoluntatis, & sic non habeat rationem honesti.

SED CONTRA. Omne quod meretur praemium uitae aeternae, habet rationem honesti, sed tristitia est huiusmodi, ut patet per id quod dicitur Matth. 5. Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur. ergo tristitia est bonum honestum.

RESPON. Dicendum, quod secundum illam rationem, quae tristitia est bonum, potest esse bonum honestum. * Dicitur enim quod tristitia est bonum secundum cognitionem, & refutationem mali, quae quidem duo in dolore corporali attestantur bonitati naturae, ex qua prouenit quod sensus sentit, & natura refugit lesiuium, quod causat dolorem. In interiori uero tristitia cognitio mali quandoque quidem est per rectum iudicium rationis, & refutatio mali est per uoluntatem bene dispositam detestante malum: omne autem bonum honestum ex his duobus procedit, scilicet ex rectitudine rationis, & uoluntatis. unde manifestum est, quod tristitia potest habere rationem boni honesti.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod omnes passionis animae regulari debent secundum regulam rationis, quae est radix boni honesti, quam transcedit immoderata tristitia, de qua loquitur Aug. & iacobus. Prima Secundae S. Thomae. L 3

rationi dissonat: sed si addatur propter maius bonum ab habente auctoritatem &c. efficitur consonas rationi. nec propterea actus malus moraliter, si bonus moraliter, sed actus qui si secundum se, solitarie fieret, esset malus moraliter quando fit, circumdatus honestis conditionibus, est bonus moraliter. In hoc quarto genere locum intelligitur tristitia, quae in litera dicitur simpliciter, & secundum se, id est, solitarie, mala malitia moralis: quia si appeteretur & haberetur sola, mala moraliter esset, ut patet ex dictis: & tamen si appetatur, & habeatur supposito malo &c. bona moraliter esse potest, ut in 2. & 3. ar. patet. Ad primum igitur in oppositum dicitur, quod ad requiem accidunt de se, per se, ut opponitur ad 1. per accidens, & ut opponitur ad cum alio. Quod enim est moraliter malum per se, id est, contra per accidens, habet malitiam in aliquo modo dicendi per se, & consequenter nunquam perdit illam: quod autem est malum moraliter per se, id est, non cum alio, habet solitarie malitiam, quam ex conjunctione cum alio perdit; & hoc modo tristitia dicitur secundum se mala moraliter. Ad secundum dicitur, quod ratio illa non concludit tristitiam esse per se malam moraliter, ut dicitur est, nec ad hoc affertur ab auctore; sed concludit, quod tristitia est mala moraliter, si solitarie sumatur: quia importat aliquid solitarie sumptum dissonans rationi scilicet priuationem boni, inquietudinemque appetitus.

Super

3. q. 25. ar. 6. ad 1. & 3. & q. 26. arti. 6. ad 1.

Lib. 12. c. 33. non procul a h. to. 1.

c. 6. & 7. post me. ut ca. 8. cir. prin. c. i. citur 10. 5.

q. 19. ar. 10.

Ar. preced.

recedit a ratione honesti.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut tristitia de malo procedit ex uoluntate, & ratione recta, quae detestatur malum: ita tristitia de bono procedit ex ratione & uoluntate peruersa, quae detestatur bonum. & ideo talis tristitia impedit laudem, uel meritum boni honesti, sicut cum quis facit cum tristitia elemosinam.

AD TERTIUM dicendum, quod aliqua praesentialiter eueniunt, quae non sunt Deo uolente, sed Deo permittente, sicut peccata: unde uoluntas repugnans peccato existenti, uel in se, uel in alio, non discordat a uoluntate Dei. mala uero poenalia praesentialiter contingunt etiam Deo uolente: non tamen exigitur ad recititudinem uoluntatis, quod ea secundum se homo uelit, sed solum quod non contrahitur ordini diuinae iustitiae, ut supra dictum est.

* q. 19. ar. 10.

ARTICVLVS III.

Utrum tristitia possit esse bonum utile.

q. 15. ar. 6. ad 2. & 3. & q. 49. ar. 6. ad 2.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod tristitia non possit esse bonum utile. Dicitur enim Eccles. 30. Multos occidit tristitia, & non est utilitas in illa. ¶ 2. Præter. Electio est de eo quod est utile ad finem aliquem, sed tristitia non est eligibilis, quoniam id est sine tristitia, quae cum tristitia est magis eligendum, ut dicitur in 3. Topic. ergo tristitia non est bonum utile.

* Cap. 2. non renouet a principio. Text. 17. co. 2. * Cap. 5. ante motto 5.

¶ 3. Præter. Omnis res est propter suam operationem, ut dicitur in 2. de celo, sed tristitia impedit operationem, ut dicitur in 10. Ethic. ergo tristitia non habet rationem boni utilis.

SED CONTRA. Sapiens non querit nisi utilia, sed sicut dicitur Eccles. 7. Cor sapientum ubi tristitia, & cor stultorum ubi lætitia. ergo tristitia est utilis.

RESPON. Dicendum, quod ex malo praesenti insurgit duplex appetitiuus motus. Vnus quidem est, quo appetitus contrariatur malo praesenti, & ex ista parte tristitia non habet utilitatem: quia id quod est praesens, non potest non esse praesens. Secundus motus confurgit in appetitu ad fugiendum & repellendum malum contrarium, & quantum ad hoc tristitia habet utilitatem, si sit de aliquo, quod est fugiendum. Est enim aliquid fugiendum dupliciter. Vno modo, propter seipsam ex contrarietate, quae habet ad bonum, sicut peccatum: & id tristitia de peccato utilis est ad hoc, quod homo fugiat peccatum, sicut Apostolus dicit 2. ad Cor. 7. Gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad penitentiam. Alio modo, est aliquid fugiendum, non quia sit secundum se malum, sed quia est occasio mali, dum uel homo nimis inhæret ei per amorem, uel est ex hoc, quod praecipitatur in aliquod malum, sicut patet in bonis temporalibus & secundum hoc tristitia de bonis temporalibus potest esse utilis, sicut dicitur Eccles. 7. Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum conuiuuii: in illa enim finis cunctorum admo-netur hominum. Idem autem tristitia in omni fugiendum est utilis: quia geminatur fugiendi causa. nam ipsum malum secundum se fugiendum est, ipsam autem tristitiam secundum se omnes fugiunt: sicut est bonum omnes appetunt, & delectationem de bono. Sicut ergo delectatio de bono facit, ut bonum auidius queratur: ita tristitia de malo facit, ut malum uehementius fugiatur.

q. 37. ar. 3.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod auctoritas illa intelligitur de immoderata tristitia, quae animam absorbet. huiusmodi enim tristitia immobilizat animum, & impedit fugam mali, ut supra dictum est.

AD II. dicendum, quod sicut quodlibet eligibile sit minus eligibile propter tristitiam: ita quodlibet fu-

giendum redditur magis fugiendum propter tristitiam, & quantum ad hoc tristitia est utilis.

AD TERTIUM dicendum, quod tristitia de operatione aliqua impedit operationem, sed tristitia de cessatione operationis facit auidius operari.

ARTICVLVS IIIL.

Utrum dolor corporis sit summum malum.

Super quest. trigesima nona articulum quartum.

AD QUARTUM sic proceditur. Videtur, quod tristitia sit summum malum. Optimum enim opponitur pessimum, ut dicitur in 8. Ethic. sed quaedam delectatio est optimum, quae pertinet ad felicitatem. ergo aliqua tristitia est summum malum.

¶ 2. Præter. Beatitudo est summum bonum hominis, quia est ultimus hominis finis, sed beatitudo consistit in hoc, quod homo habeat quicquid uelit, & nihil mali uelit, ut supra dictum est. ergo summum bonum hominis est impletio uoluntatis ipsius, sed tristitia consistit in hoc, quod accidit aliquid contra uoluntatem, ut patet per Augustinum 14. de Ciuit. Dei. ergo tristitia est summum malum hominis.

¶ 3. Præter. Augustinus sic argumentatur in 1. Soliloquio. Ex duabus partibus compositi sumus, ex anima scilicet & corpore, quarum pars deterior est corpus. summum autem bonum est melioris partis optimum: summum autem malum pessimum deterioris. est autem optimum in animo sapientia, in corpore pessimum dolor. summum igitur bonum hominis est sapere: summum malum, dolere.

SED CONTRA. Culpa est magis malum, quam poena, ut in primo habitum est, sed tristitia, seu dolor pertinet ad poenam peccati, sicut frui rebus mutabilibus est malum culpae. Dicit enim Augustinus in libro de uera religio. Quis est dolor, qui dicitur animi, nisi carere mutabilibus rebus, quibus fruebatur, aut frui se posse sperauerat? & hoc est totum quod dicitur malum, id est, peccatum, & poena peccati. ergo tristitia, seu dolor non est summum malum hominis.

RESPON. Dicendum, quod impossibile est aliquam tristitiam, seu dolorem esse summum hominis malum. Omnis enim tristitia, seu dolor aut est de hoc quod est uere malum, aut est de aliquo apparenti malo, quod est uere bonum. dolor autem, seu tristitia quae est de uere malo, non potest esse summum malum: est enim aliquid eo peius. uel non iudicare esse malum illud quod uere est malum, uel est non refutare illud. Tristitia autem, uel dolor, quod est de apparenti malo, quod est uere bonum, non potest esse summum malum: quia peius est omnino alienari a uero bono, unde impossibile est, quod aliqua

Super

Sum. 2. l. co. h. d. 26. q. 1. co. & q. 4. ar. 8. cap. 263.